

SYLWAN

MIESIĘCZNIK POLSKIEGO TOWARZYSTWA LEŚNEGO

Wydawany z zasiłku Polskiej Akademii Nauk

Rok CXI

Warszawa, sierpień 1967

Nr 8

JERZY JACKOWSKI

Zagadnienia zagospodarowania drzewostanów bukowych w Okręgu Szczecińskim w świetle dotychczasowych wyników

Проблемы ведения хозяйства в буковых насаждениях в Округном
Управлении Государственных Лесов в Щецине в свете полученных
до сего времени результатов

The problems of management of beech stands in Szczecin province in the light
of results obtained so far

Konferencja Polskiego Towarzystwa Leśnego, która odbyła się na terenie Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych w Szczecinie w 1958 r., wytyczyła kierunki gospodarki w drzewostanach bukowych w bałtyckiej krainie przyrodniczo-leśnej. Należy podkreślić, że do 1958 r. gospodarkę w drzewostanach bukowych na tym terenie cechował brak ustalonych zasad hodowlanych, co było powodem poważnych trudności w odnowieniu buka.

Na konferencji przyjęto tezę, którą można streścić następująco:

1. W Krainie Bałtyckiej istnieją szczególnie korzystne warunki dla buka na siedliskach lasu świeżego i mieszanego. Na siedlisku boru mieszanego gatunek ten powinien występować obok sosny i dębu jako główny, a na borze świeżym — jako domieszka biocenotyczna.

2. W celu zwiększenia produktywności siedlisk należy wprowadzać buk na odpowiadające mu siedliska, z których został wyparty wskutek niewłaściwej gospodarki.

3. Po szczegółowej analizie krytycznie odniesiono się do dotychczasowych metod zagospodarowania w drzewostanach bukowych i z przewagą buka, a szczególnie do rębni gniazdowo-przerębowej i smugowo-częściowej, wykonywanych bez zsynchronizowania cięć z latami na-

C-2584

siennymi. Natomiast, jako właściwy sposób gospodarowania uznano stosowanie w tych drzewostanach rębni częściowej z podziałem na cięcia przygotowawcze, obsiewne, odsłaniające i uprzętające, wykonywane na powierzchni całego drzewostanu, a nie tylko smugi.

4. Rozmiar użytkowania buka powinien być regulowany w skali krajowej, ewentualnie w ramach porozumienia poszczególnych ozlp — w zależności od występowania lat nasiennych tego gatunku w różnych częściach kraju.

5. Na siedliskach ^{Lasowych} ~~leśnych~~ uznano jako główny składnik lasotwórczy obok buka — dąb, natomiast jako gatunki domieszkowe — modrzew, daglezję, brzozę, jawor, jesion, osikę, świerk i olszę. Wypowiedziano się za zmniejszeniem udziału sosny na korzyść modrzewia na siedliskach lasu mieszanego, z uwagi na niską jakość techniczną sosny.

6. Podkreślono duże trudności wprowadzenia dębu w drzewostanach bukowych, zalecając opracowanie szczegółowych wytycznych w tym zakresie.

7. Wypowiedziano się za dostosowaniem rozmiaru użytkowania grubizny liściastej do potrzeb hodowlanych drzewostanów, zarówno w cięciach przedrębnych, jak i rębnych, wskazując na dużą powierzchnię podrostów bukowych i dębowych wymagających odsłonięcia. Jednocześnie poruszono sprawę ustalenia odpowiednich stawek płac przy czyszczeniach i trzebieżach oraz za wykonywanie zabiegów specjalnych, jak ogławianie, obrączkowanie itp.

8. Uznano za konieczne przebudowę drzewostanów sosnowych na siedliskach lasowych na drzewostany dębowo-bukowe lub bukowo-dębowe, podkreślając, że te dwa gatunki powinny być wprowadzone pod osłoną drzewostanów. Natomiast na powierzchniach otwartych na tego rodzaju siedliskach zalecono wprowadzanie buka i dębu pod osłoną przedplonów.

9. Postulowano, aby plany urządzenia gospodarstwa leśnego sporządzane były zgodnie z wyżej podanymi zaleceniami. Lokalizacja cięć w drzewostanach bukowych powinna być dostosowana do potrzeb hodowlanych.

Konferencja w 1958 r. stała się dla OZLP w Szczecinie punktem zwrotnym w zagospodarowaniu drzewostanów bukowych i mieszanych z bukiem.

Zgodnie z przyjętymi wnioskami, w drzewostanach tych zastosowano rębnię częściową typową, zapewniającą najlepsze wyniki naturalnego odnowienia buka.

Ponieważ podział na pasy manipulacyjne (rębnia IIa i IIb) nie zapewniał w wielu wypadkach racjonalnego prowadzenia cięć z uwzględnieniem konieczności odsłonięcia podrostów na powierzchniach najbardziej wymagających tego zabiegu — często rezygnowano z podziału na pasy. Pozwoliło to na prowadzenie cięć w całym drzewostanie, w zależności od potrzeby odsłonięcia podrostów. W szczególności dotyczyło to powierzchni ze znacznie zaawansowanymi odnowieniami, na których sztywne trzymanie się pasów manipulacyjnych mogłoby doprowadzić do niewykonania cięć na powierzchniach najbardziej wymagających tego zabiegu.

Jak wiadomo, w planie cięć na dziesięciolecie cięcia częściowe nie są wyznaczane na poszczególne lata, co daje nadleśniczemu możliwość dowolnego wyboru powierzchni, jak i intensywności cięcia projektowanego we wniosku cięć na dany rok gospodarczy, w zależności od potrzeb hodowlanych.

Dla poszczególnych typów siedliskowych przyjęto następujące typy gospodarcze drzewostanów:

1. L a s ś w i e ż y

a) w znacznej większości nadleśnictw typ gospodarczy drzewostanu — bukowy z orientacyjnym składem docelowym: buk 8, gatunki domieszkowe — 2;

b) w części nadleśnictw, a w szczególności w dzielnicy przyrodniczo-leśnej Drawsko-Myśliborskiej obejmującej południową część województwa — typ gospodarczy drzewostanu dębowo-bukowy ze składem docelowym: buk 5—6, dąb 2—3 i gatunki domieszkowe 1—2.

2. L a s m i e s z a n y

a) w większości nadleśnictw typ gospodarczy drzewostanu dębowo-sosnowo-bukowy ze składem docelowym: buk 5, sosna 2, dąb 1, gatunki domieszkowe, w tym głównie modrzew 2;

b) w części nadleśnictw typ gospodarczy drzewostanu dębowo-bukowo-sosnowy, ze składem docelowym: sosna 4, buk 3, dąb 1, modrzew z innymi gatunkami domieszkowymi — 2.

3. B ó r m i e s z a n y ś w i e ż y

Zasadniczo typ gospodarczy drzewostanu bukowo-dębowo-sosnowy ze składem docelowym: sosna — 7, buk — 1, dąb — 1, modrzew i inne — 1.

Z powyższego wynika, że na siedliskach lasowych okręgu szczecińskiego w składzie docelowym zasadniczo przewidziano przewagę ilościową buka, który jest głównym celem produkcji. Środkiem prowadzącym do tego celu jest zastosowanie rębni częściowej, która stwarza odpowiednie warunki samosiewnemu odnowieniu buka, względnie umożliwia sztuczne wprowadzenie go pod osłoną (gdy skład drzewostanu nie zapewnia możliwości naturalnego odnowienia).

W celu wdrożenia właściwego stosowania rębni częściowej, w ostatnich latach przeprowadzono szkolenia terenowe, które niewątpliwie przyczyniły się do poprawy techniki prowadzenia cięć częściowych. Niemniej, niewłaściwości pod tym względem niekiedy mają jeszcze miejsce. Wiąże się to w dużej mierze z ogromnymi zadaniami gospodarczymi przypadającymi na nadleśnictwo i leśnictwo w OZLP Szczecin, które należą do powierzchniowo największych w kraju. Stan ten niewątpliwie odbija się niekorzystnie na jakości wykonywanych prac. Wystarczy podkreślić, że 3 nadleśnictwa, w których znajduje się 37⁰/₀ drzewostanów bukowych, tj. Rozdoły, Dziczy Las i Karsko, pozyskują po około 40 tys. m³ grubizny rocznie.

W nadleśnictwach Rozdoły i Dziczy Las, gdzie występuje 30⁰/₀ drzewostanów bukowych, w planach definitywnego urządzenia lasu przyjęto 120-letni wiek rębności dla buka. W pozostałych nadleśnictwach obowiązuje 100-letni wiek rębności dla tego gatunku.

Jak wykazało doświadczenie, okres odnowienia 20 lat dla buka jest w pełni uzasadniony. Przetrzywanie przez dłuższy okres czasu pod-

rostów bukowych pod osłoną drzewostanu nie byłoby uzasadnione. Odbiłoby się to niekorzystnie na jakości młodego pokolenia, jak również spowodowałoby większe szkody w czasie ścińki i zrywki drewna.

Rzadko da się pominąć cięcia przygotowawcze w drzewostanach rębnych ze względu na stosunkowo wysoki stopień zadrzewienia i zwarcia drzewostanów bukowych wchodzących w wiek rębności. Drzewostany te najczęściej wykazują zwarcie pełne i zadrzewienie 0,9—1,0. W cięciach przygotowawczych wyjmuje się przeważnie 15—20% masy, przy tym wytyczne oznp wyraźnie podkreślają konieczność usunięcia przede wszystkim drzew wadliwych i o nadmiernie rozwiniętych koronach dla uniknięcia w przyszłości szkód w podrostach przy ścinie drzew. Cięcie tego rodzaju na ogół doprowadza do lekkiego zazielenienia pokrywy i przyspieszenia rozkładu ściółki. Przerwanie zwarcia koron korzystnie wpływa na ich rozwój i przyczynia się do zwiększonego owocowania w roku nasiennym.

W okresie lat 1958—1965 były dwa dobrego urodzaju nasion buka, a 5 lat było tzw. głuchych. Latami dobrego urodzaju były 1958 i 1964 r., natomiast rok 1960 ogólnie można określić jako średni, a w niektórych nadleśnictwach nawet jako dobry. Stan ten charakteryzują dane dotyczące ilości zebranej bukwi w poszczególnych latach: 1958 r. — 63 216 kg, 1959 r. — 350 kg, 1960 r. — 25 755 kg, 1961 r. — 60 kg, 1962 r. — 105 kg, 1963 r. — — kg, 1964 r. — 34 728 kg, 1965 r. —.

Z uwagi na sporządzanie wniosków cięć przez nadleśnictwa na okres przeszło jednego roku przed rozpoczęciem danego roku gospodarczego, a więc wtedy, kiedy nie można jeszcze przewidywać roku nasiennego buka, zachodzi konieczność korygowania wniosków cięć w latach nasiennych. W związku z tym zastępuje się cięcie przygotowawcze, odslaniające i uprzątające cięciami obsiewnymi, co wymaga zamiany poszczególnych pozycji wniosku cięć na inne.

W 1964 r. trudności z tym związane częściowo zostały pokonane. Wiele nadleśnictw zdołało skorygować wnioski cięć na rok gosp. 1964/65 w zasadzie nie naruszając uprzednio zestawionych szacunków brakarskich. Ponadto, w wielu przypadkach na powierzchniach z przygotowaną w 1964 r. glebą, cięcia przeprowadzono w 1965 r., gdyż — jak wykazało doświadczenie — nalot bukowy dobrze znosi nawet silniejsze ocienienia przez okres jednego sezonu wegetacyjnego. Należy przy tym nadmienić, że 1-roczny nalot buka wykazuje dużą wrażliwość na szkody przy pozyskaniu i zrywce drewna. Zwraca na to uwagę Vanselow w klasycznej pracy na temat odnowienia naturalnego pt. „Natürliche Verjüngung im Wirtschaftswald”. Jednak przy dużej ilości nalotu szkody te nie mają większego znaczenia gospodarczego.

Cięcia odslaniające w warunkach okręgu szczecińskiego trwają przez okres 10—15 lat i powtarzają się co 4—5 lat. Pierwsze cięcia odslaniające wykonuje się nie później niż w 3 lata po cięciu obsiewnym. W ten sposób na ogół przeprowadza się 3 cięcia odslaniające i ostatnie uprzątające.

Zmniejszenie ilości cięć i raptowne odslonięcie podrostów z reguły prowadzi do szkód wyrządzanych przez przymrozki oraz zahamowania we wzroście na pewien okres czasu. Przykłady tego rodzaju występują jeszcze niekiedy w terenie, wskutek niewłaściwego przeprowadzania cięć.

Do częstych błędów należy też przetrzymywanie przez zbyt długi okres podrostów w ocienieniu, co odbija się niekorzystnie na ich rozwoju, nawet po usunięciu drzewostanu. Podrost taki wykazuje parasolowaty kształt i jest niezdolny do dalszego prawidłowego rozwoju.

Duży nacisk położono na przygotowanie gleby pod obsiew naturalny buka; w 1958 r. przygotowano glebę na powierzchni 860 ha, w 1960 r. — na 439 ha, a w 1964 r. — na 2 581 ha.

Przygotowanie gleby pod obsiew naturalny przeprowadzano z reguły pługiem ciągnikowym lub konnym przez płytkie zdarcie pokrywy. Przeciętny koszt przygotowania gleby wynosił około 300 zł na 1 ha.

Na podstawie badań wykonanych w 1965 r., na niektórych powierzchniach próbnych, założonych w nadl. Rozdoły, stwierdziłem występowanie 500—600 tys. sztuk siewek na 1 ha. Ilość ta, przy należyście prowadzonych cięciach odslaniających, gwarantuje pełną udatność odnowienia.

W okresie odnowienia występuje 2—3 lat nasiennych buka, co umożliwia uzupełnienie luk samosiewu, które pozostały po uprzednich latach nasiennych. Jednak przeprowadzone obserwacje wykazały, że na poszczególnych powierzchniach podrost w znacznej większości jest jednowiekowy i powstał głównie po jednym roku nasiennym. W związku z powyższym argument za przedłużeniem okresu odnowienia w celu wykorzystania większej liczby lat nasiennych nie ma pod tym względem uzasadnienia. Należy przy tym uwzględnić konieczność wprowadzenia w lukach innych gatunków.

Jak wynika z uprzednio podanego projektu składów docelowych, poważną rolę na siedliskach lasowych spełnia dąb. Zapewnienie odpowiedniego udziału dębu z odnowienia naturalnego jest trudne i udaje się sporadycznie. Wynika to z dużej ekspansji buka i jego szybszego wzrostu. Ponadto dąb, jako gatunek wymagający więcej światła od buka, przy przeprowadzaniu cięć częściowych, pod kątem widzenia potrzeb buka nie wytrzymuje konkurencji z tym gatunkiem.

Na terenie OZLP w Szczecinie nie wypracowano dotychczas odpowiednich, praktycznych metod odnowienia drzewostanów dębowo-bukowych, czemu nie sprzyja stosowana rębnia częściowa typowa (II), zapewniająca najlepsze warunki odnowienia buka. W związku z tym na siedliskach odpowiednich do produkcji wysokiej jakości drewna dębowego można by zastosować rębnię gniazdową IIIb z wprowadzeniem dębu w gniazdach na 5—10 lat przed obsiewem buka.

Dotychczas w praktyce leśnej nie wyodrębnia się przy zbiorze żołądzi dębu bezszypułkowego (*Quercus sessilis*) i dębu szypułkowego (*Quercus robur*), co jest niewątpliwie niewłaściwością ze względu na różne wymagania ekologiczne tych gatunków.

Badania przeprowadzone w Katedrze Mechanicznej Technologii Drewna SGGW (S. Walther — Fizyczne i mechaniczne własności drewna dębu szypułkowego i bezszypułkowego z lasu mieszanego, „Sylwan” nr 10 z 1966 r.) wykazały, że drewno dębu bezszypułkowego bardziej nadaje się na cele techniczne niż drewno dębu szypułkowego. Biorąc pod uwagę między innymi wyniki tych badań, należałoby przede wszystkim, z wyjątkiem gleb wilgotniejszych, wprowadzać dąb bezszypułkowy. Wymaga to wprowadzenia oddzielnego zbioru żołądzi obu

gatunków, co powinno znaleźć rozwiązanie w najbliższej przyszłości.

Pozostałe gatunki sady się w lukach po cięciu uprzątającym. W celu zwiększenia produktywności drzewostanów, szczególny nacisk położono na wprowadzenie gatunków szybko rosnących, przede wszystkim modrzewia i świerka, które na siedliskach lasowych zapewniają znaczne zwiększenie produkcji drewna. Na uwagę zasługuje również jedlica, której udział na tych siedliskach powinien być znacznie zwiększony.

Etat rębny dla drzewostanów z bukiem jako gatunkiem panującym, obliczony metodą wg dojrzałości drzewostanów, przy zróżnicowaniu wieku rębności buka dla różnych nadleśnictw wynosi według stanu na 30. IX. 1964 r.:

a) wg zapasów drzewostanów rębnych i starszych (etat z ostatniej klasy wieku)	112 025 m ³ netto
b) wg zapasu drzewostanów bliskorębnych (etat z ostatnich klas wieku)	82 725 „ „
przeciętnie	<u>97 375 m³ netto</u>

Począwszy od roku gosp. 1958/59 użytkowanie rębne buka w okręgu szczecińskim ulega systematycznemu zwiększaniu (tab. 1).

Tabela 1

Pozyskanie grubizny drewna bukowego w użytkach rębnych

Rok gosp.	Masa grubizny buka pozyskanej w użytkach rębnych m ³	Stosunek do ogólnego pozyskania użytków rębnych %
1958/59	76 680	11,7
1959/60	61 130	11,8
1960/61	91 190	13,9
1961/62	103 298	16,3
1962/63	101 620	17,0
1963/64	105 450	16,5
1964/65	114 003	18,8

Z punktu widzenia gospodarczego, zwiększenie udziału buka (i w ogóle drewna liściastego) w pozyskanej grubiznie, w ramach użytków rębnych, jest zjawiskiem pozytywnym. Wiąże się to bowiem z koniecznością szybszego odsłaniania podrostów w drzewostanach rębnych i starszych.

Należy przy tym podkreślić, że drzewostany o panującym składzie gatunkowym buka w VI i starszych klasach wieku stanowią aż 54% ogólnej powierzchni drzewostanów bukowych OZLP w Szczecinie. W tym układzie zbliżenie rozmiaru użytkowania buka do etatu określonego na podstawie zapasu ostatniej i starszych klas wieku wydaje się w pełni uzasadnione.

Wniosek konferencji „bukowej” z 1958 r. odnośnie regulowania rozmiaru użytkowania buka w zależności od lat nasiennych w skali krajowej ewentualnie w ramach porozumienia poszczególnych ozlp, nie został zrealizowany, jako bardzo trudny do wykonania z punktu widzenia planowania i organizacji. Ponadto nie jest to konieczne ze względów hodowlanych, gdyż można pokierować cięciami w ten spo-

sób, aby w latach głuchych prowadzić cięcia przygotowawcze, odsłaniające i uprzętające, a w roku nasiennym i następnym skoncentrować się na cięciach obsiewnych. W związku z tym nie ma potrzeby zwiększania rozmiaru cięć w drzewostanach bukowych w roku nasiennym.

Produkcja materiału sadzeniowego buka jest ściśle związana z latami nasiennymi tego gatunku. W latach urodzaju zachodzi konieczność zwiększonego obsiewu szkółek w celu stworzenia rezerwy na okres 3, a nawet 4 lat. W poszczególnych latach w OZLP Szczecin wyprodukowano następujące ilości 1 r. sadzonek buka: 1958/59 — 12 151 mln, 1960/61 — 18 187 mln, 1964/65 — 28 065 mln szt.

W roku gosp. 1964/65 przeciętna wydajność sadzonek bukowych w szkólkach wynosiła 8 400 szt. z 1 ara, którą ze względu na konieczność utrzymania materiału sadzeniowego w szkólkach przez okres do 3—4 lat należy uznać jako dobrą.

Z uwagi na znaczne szkody spowodowane przez późne przymrozki, od których cierpią siewki bukowe, bardziej celowy od wysiewu jesiennego okazał się wiosenny wysiew bukwi w szkólkach, przeprowadzony w drugiej połowie kwietnia.

Sadzonki bukowe wykorzystywane są przede wszystkim do wprowadzania podszytów przeważnie w drzewostanach sosnowych na siedliskach boru świeżego.

Powierzchnia wprowadzonych podszytów uległa w okresie ostatnich lat radykalnemu zwiększeniu. Podczas gdy w roku gosp. 1957/58 posadzono zaledwie 30 ha podszytów, to w r. g. 1965/66 — 2 600 ha, a do końca bieżącej pięciolatki rozmiar podszytów dojdzie do 3 500 ha rocznie. Podsiewu buka w zasadzie nie prowadzi się ze względu na niebezpieczeństwo szkód ze strony dzików.

Niezmiernie ważnym zagadnieniem gospodarczym w ozlp w Szczecinie jest przebudowa drzewostanów o niewłaściwym składzie gatunkowym, występujących na siedliskach żyzniejszych, których powierzchnia jest znaczna. Wchodzą tu przede wszystkim lite drzewostany sosnowe, świerkowe, brzoźowe i inne.

Ogromne zadania, polegające na zalesieniu zaległych powierzchni leśnych i przydzielonych do zalesienia gruntów porolnych, nie pozwoliły jeszcze zająć się przebudową drzewostanów o niewłaściwym składzie gatunkowym przez podsadzanie ich bukiem i dębem z równoczesnym przeprowadzaniem odpowiednich cięć. Realizacja zadań w tym zakresie będzie możliwa w miarę zmniejszania się powierzchni zalesień i poprawek. Wchodzą tu w rachubę głównie drzewostany sosnowe, a ponadto brzoźowe pochodzące z samosiewu.

Trzeba więc stwierdzić, że wniosek konferencji z 1958 r. w tym zakresie jest w dalszym ciągu aktualny i wymaga realizacji. Jednak zadanie to trzeba traktować jako długofalowe i rozłożyć na dłuższy okres.

W związku z dużym i zwiększającym się zapotrzebowaniem na materiał sadzeniowy bukowy, w celu uniezależnienia się od lat nasiennych, wydaje się celowe opracowanie metod przechowywania bukwi przez dłuższy okres w niskiej temperaturze, co wymagałoby budowy odpowiednich chłodni.

Wśród wybranych na terenie ozlp Szczecin drzewostanów nasien-

nych najwyższy udział zajmują drzewostany bukowe o ogólnej powierzchni 138 ha, w tym w nadl. Rozdoły — 42 ha i w nadl. Dżiczny Las — 24 ha. Niewątpliwie wszystkie drzewostany bukowe występujące w krainie Bałtyckiej stanowią rodzime ekotypy i pod tym względem sytuacja w buczynach jest diametralnie inna niż w drzewostanach iglastych. Otwartą natomiast pozostaje sprawa zakładania upraw pochodzących z tych drzewostanów. W roku nasiennym 1964 w niektórych nadleśnictwach oddzielnie zebrano bukiew pochodzącą z drzewostanów nasiennych. Sadzonki buka pochodzące z tego zbioru zostaną zużyte do zalesień pod osłoną w drzewostanach podlegających przebudowie.

Z zabiegów pielęgnacyjnych decydujące znaczenie dla rozwoju drzewostanów bukowych mają czyszczenia i trzebieże wczesne. Niewątpliwie i na tym odcinku w ostatnich latach nastąpił postęp. Przyczyniły się do tego szkolenia personelu na założonych powierzchniach próbnych, głównie w nadl. Rozdoły. Jednak czyszczenia w młodnikach bukowych są jeszcze wykonywane w stopniu niewystarczającym.

Do najczęstszych błędów przy wykonywaniu czyszczeń, na co zwraca się stale uwagę, należy pozostawianie niektórych wadliwych i wybijających się drzew, które powinny być usunięte. Trudności z tym związane wynikają głównie z dużego obciążenia personelu terenowego zadaniami gospodarczymi i brakiem dostatecznej liczby robotników.

Pierwsze czyszczenie przeprowadza się po cięciu uprzątającym, a następnie powtarza się po 4—5 latach. Trzebieże wczesne rozpoczyna się w wieku 25—30 lat, przy czym częściowo wykonuje się je metodą selekcyjną z wyznaczeniem drzew dorodnych. W ostatnich latach wzrosła zarówno ogólna masa drewna bukowego pozyskiwanego w ramach użytków przedrębnych, jak i intensywność trzebieży.

W tabeli 2 przedstawiono ilość pozyskiwanego buka w cięciach przedrębnych w poszczególnych latach ubiegłej pięciolatki.

Tabela 2
Pozyskanie grubizny buka w cięciach
przedrębnych w okresie 1960—1965

Rok gospodarczy	Ilość pozyskanej grubizny m ³
1961/61	10 010
1961/62	11 640
1962/63	25 500
1963/64	17 810
Razem	85 699

Stanowi to około 6% w stosunku do zapasu grubizny w II—IV klasach wieku. W przeliczeniu na okres 10-letni przeciętne pozyskanie z 1 ha drzewostanów bukowych II—IV klas wieku wynosiło 26 m³. Zgodnie z obowiązującymi normami resortowymi, do grubizny zalicza się drewno do przerobu chemicznego o średnicy w cieńszym końcu od 6 cm oraz opał od 5 cm wzwyż. W ogólnej masie pozyskanej grubizny bukowej w tym okresie drewno pozyskane z cięć przedrębnych stanowi 14,2%.

Dla przykładu podaję, że plan urządzenia definitywnego z 1964 r. nadleśnictw Dziczy Las i Rozdoły przewiduje na dziesięciolecie pozyskanie w cięciach pielęgnacyjnych w drzewostanach z przewagą buka 73 800 m³, o masie na 1 ha w II klasie wieku — 8,6 m³, w III klasie wieku — 27 m³, w IV i V klasach wieku — 32,7 m³. Stanowi to w stosunku do zapasu poszczególnych klas wieku:

w klasie wieku	%
II	— 11,2
III	— 11,2
IV	— 9,0

Z porównania projektowanych trzebieży z tablicami zasobności i przyrostu drzewostanów B. S z y m k i e w i c z a wynika, że planowe trzebieże mają charakter silniejszych zabiegów pielęgnacyjnych.

Zagadnieniem niezmiernie ważnym jest zaprojektowanie i zapewnienie odpowiedniego ładu przestrzennego na powierzchniach, na których przeprowadza się cięcia częściowe. Dotyczy to w szczególności powierzchni, na których mogą powstać szkody w czasie wykonywania zrywki drewna.

Sprawa ta nabiera szczególnego znaczenia w ożlp Szczecin, w którym 95% drewna wywozi się trakcją mechaniczną, a zrywkę i wywóz drewna bukowego grubego przeprowadza się wyłącznie za pomocą sprzętu mechanicznego. Zagadnienie to było przedmiotem specjalnych szkoleń personelu terenowego alp oraz pracowników ośrodka transportu leśnego w 1963 r. w nadl. Rozdoły.

Szkody w podrostach spowodowane niewłaściwie przeprowadzaną zrywką drewna polegają na otarciu kory na strzałce z naruszeniem miazgi, złamaniu strzałki w części wierzchołkowej lub przyziemnej, lub uszkodzeniu systemu korzeniowego. Z badań przeprowadzonych na terenie lasów SGGW w Rogowie (K. Z a l e w s k i — Szkody wyrządzone w podrostach i nalotach przez niektóre środki pociągowe i dłużyc wleczone w czasie zrywki, „Sylwan” nr 8 z 1958 r.) wynika, że przy zrywce drewna ciągnikiem „Ursus”, poruszającym się po powierzchni pokrytej podrostami dębowymi, straty w podroście wyniosły 49%. Natomiast przy podciąganiu dłużyc przy pomocy lin wielkość szkód spadła przy wleczeniu dłużyc za czub do 10%.

Ze względu na używanie w okręgu szczecińskim do zrywki ciągników gąsienicowych typu TDT lub Mazur, w przypadku poruszania się ciągnika po całej powierzchni, szkody byłyby niewątpliwie większe. Z obserwacji w terenie wynika, że niekiedy ciągniki niszczyły podrosty niemal zupełnie. Należy podkreślić, że na terenie Pomorza Zachodniego, gdzie opady śnieżne są niewielkie, warunki pod tym względem są mniej sprzyjające niż w innych dzielnicach kraju.

W związku z powyższym, ożlp w Szczecinie kładzie duży nacisk na zaplanowanie odpowiedniego ładu przestrzennego oraz stopniowo wprowadza obowiązek przygotowania szlaków zrywkowych na powierzchniach, na których przeprowadza się cięcia pielęgnacyjne i rębne, a w szczególności przy stosowaniu rębni częściowej.

W tym celu przygotowuje się składnice przyrębowe i szlaki zryw-

kowe dostosowane do kierunku wyciągania drewna, wykorzystując istniejące dróżki i luki. Szlaki wytycza się i przecina na szerokość około 2,5—3 m. Odległość szlaków zrywkowych od siebie wynosi 60—80 m. Przy ścinie drzew konieczne jest zachowanie kierunku obalenia dostosowanego do kierunku zrywki drewna. Ścięte drzewa wyrabia się na właściwe sortymenty długie, a następnie podciąga się przy pomocy lin do ciągnika, który powinien poruszać się wyłącznie po szlakach zrywkowych. Szlaki są w sposób trwały oznaczone w terenie i powinny mieć charakter stały. Będą one bowiem potrzebne nie tylko w okresie cięć częściowych, ale również przy wykonywaniu pielęgnacji drzewostanów.

Z doświadczeń wynika, że wielkość szkód wiąże się z wysokością podrostu. Przeprowadzanie cięć uprzętających przy wysokości podrostów ok. 1,5 m stosunkowo niewielkie powoduje szkody.

Reasumując, można stwierdzić co następuje:

1. Jak wykazała praktyka ostatnich lat, tezy konferencji „bukowej” z 1958 r., z wyjątkiem wniosku dotyczącego regulowania rozmiaru użytkowania buka w poszczególnych ozlp w zależności od występowania roku nasiennego, są w dalszym ciągu aktualne.

2. W celu wyjaśnienia niektórych zagadnień związanych z zagospodarowaniem drzewostanów bukowych wydaje się konieczne prowadzenie badań przez placówki naukowe odnośnie wpływu wieku rębności buka oraz intensywności trzebieży w drzewostanach bukowych, na produkcję drewna pod względem ilościowym, jakościowym i wartościowym.

3. W okresie ostatnich lat nastąpił poważny postęp w zagospodarowaniu drzewostanów bukowych w ozlp Szczecin. Przejawia się to w:

a) stosowaniu na ogół prawidłowego sposobu zakładania cięć częściowych zapewniających samosiewne odnowienie buka,

b) wykorzystaniu lat nasiennych do przygotowania gleby pod odnowienie naturalne buka,

c) zwiększeniu rozmiaru cięć pielęgnacyjnych i podnoszeniu ich jakości,

d) stopniowym wprowadzaniu właściwej technologii prac przy pozyskaniu i zrywce drewna w drzewostanach bukowych.

4. Do głównych zadań wymagających w dalszym ciągu skoncentrowania uwagi ozlp Szczecin odnośnie zagadnień buka należą:

a) zwiększenie rozmiaru czyszczeń i polepszenie jakości wykonywania tych zabiegów,

b) opracowanie właściwej metody wprowadzenia domieszki dębu przy zastosowaniu rębni częściowej,

c) zwiększenie udziału buka na siedliskach lasowych przez przebudowę drzewostanów nie odpowiadających swoim składem siedlisku.

Referat wygłoszony na konferencji PTL pt.: „Metody zagospodarowania lasów bukowych w Krainie Bałtyckiej; Szczecin, październik 1966.

В статье представлены успехи в области ведения хозяйства в буковых насаждениях в ОУГЛ в Щецине.

Применяется постепенная рубка, которая обеспечивает самые лучшие условия для возобновления бука самосевом. В надлесничествах, в которых бук наблюдается в больших количествах, был принят 120-летний возраст рубки. Период возобновления равняется 20-ти годам. Применяются подготовительные рубки, в которых удаляется 15—20% массы, возобновительные рубки и рубки открывающие, которые продолжаются 10—15 лет, а в заключение — очистительные рубки.

Большое внимание было обращено на правильную подготовку почвы под самосев, а также мероприятия по уходу за лесовозобновлениями. Первые прочистки проводятся после очистительных рубок, а потом они повторяются через каждые 4—5 лет. Ранние рубки ухода начинаются в возрасте 25—30 лет.

В целях избежания повреждений в самосевах, большое значение придается планированию соответствующего пространственного порядка. Приготавливаются трелевочные трассы и верхние склады.

Ведется также продукция саженцев бука, необходимых для реконструкции и введения подлеска в хвойных насаждениях.

Summary

In the paper, we show the progress in the field of management of beech stands in Szczecin province. Partial felling is applied, because it establishes most favourable conditions for natural regeneration. A 120 years' rotation has been accepted for forest districts where beech occurs most numerously. The regeneration period lasts 20 years. During the preparatory felling, we remove 15—20 per cent of the crop, then we make seeding and secondary fellings, which last 10—15 years, and at last the final felling.

We lay a great stress on a proper preparation of the ground for the self-seeding and on the cultural operations. First cleanings are applied after the final felling, and then repeated after 4—5 years. First thinnings are applied in age of 25—30 years.

On purpose to avoid damages of self-seedings, we take much care of planning of tracts for extraction and of storage yards near the cutting areas.

We also produce nursery stock of beech, which is necessary for reconstruction of stands and introducing as underwood into coniferous stands.